

Forord

Lige fra opførelsen omkring 1910 har der været rejst kritik af Københavns Hovedbanegård, både af dens stil, dens placering og dens virkemåde. Men overset bliver den ikke. Den er simpelthen svær at komme udenom.

I visse videnskabsgrenes udvikling og især vel i deres etablering inden for et mindre kulturrum som det danske kan en enkelt forskningindsats opnå næsten samme status af uantastbar eksistens og tilstedeværelse i næsten alle planer og al trafik. Det sker ikke så tit, men det sker. Det blev tilfældet med tobindsværket "økonomisk vækst i Danmark", som Svend Aage Hansen udgav på Københavns Universitets Institut for Økonomisk Historie 1972-74. Også her blev der fra flere forskellige sider rejst kritik af resultater, metoder og præsentationsformer. Men med eller uden forbehold og vrissen har næsten alle historikere, økonomer, politologer, sociologer o.s.v. anvendt denne bogs analyser og beregninger i al forskning og undervisning om det danske samfunds udvikling gennem de halvandet hundrede år, bogen dækker med sine tal. Ja vel også dens indledende afsnit, der rækker tilbage til 1720.

Ligesom Svend Aage Hansens værk i sine forklaringer i høj grad gik ud fra de teorier, som var forekommet under det foregående tiårs internationale forskning af den moderne verdens økonomiske vækst (bl. a. Walt Rostows og Rondo Camerons), byggede det konkret på de to-tre forudgående generationer af danske historikere og økonomer, der havde fremlagt data og analyser af værdi. Helt specielt kunne bogens empiriske hovedbasis, opstilling af estimerede nationalregnskabstal helt tilbage til 1818 (og frem til de officielle serier begyndte i 1947), i meget høj grad støtte sig til tidligere beregninger opstillet af Einar Cohn samt Kjeld Bjerke og Niels

Ussing (1958). Men først i den nye klart ekspliciterede form af fuldstændige serier blev alt dette for alvor håndterligt og gennemskueligt for både fagfæller og andre interesserede. Derfor blev "økonomisk vækst" en banebrydende pionerindsats i dansk forskning.

Både den retning og det niveau, som den økonomisk-historiske forskning havde nået i udlandet, og den gradvise akumulering af danske bidrag, gjorde det naturligt, at værket kom, da det kom. Men alligevel afhang opgavens løsning selvfølgelig af en kombination af personlige forudsætninger hos forfatteren, som - til alt held, tror jeg - påtog sig at løse den opgave, som mange andre steder var blevet løftet af flere i flok. Een forudsætning var, at Svend Aage Hansen straks efter at have taget statsvidenskabelig embedseksamen ved Københavns Universitet i 1946 blev ansat i Statistisk Departement, som Danmarks Statistik dengang hed, og at han blev der i 20 år. Som sekretær, fuldmægtig og til sidst kontorchef udviklede han her den professionelle teknik og indsigt i praktisk økonomisk statistik, som senere var et nødvendigt redskab i hans forskning og undervisning. Imens sporede han, delvis inspireret af virksomhed som konsulent ved Fællesbanken for Danmarks Sparekasser og medarbejder ved Finanstidende, ind i en historisk interesse for kredit og kapitalforhold. Heraf sprang i 1960 det første større værk, "Pengevæsen og Kredit 1813-60" (som jublæumsskrift for Fyns Kreditforening) og nogle år senere et stort oversigtsarbejde om "Dansk pengehistorie 1818-1914 -a8- en del af 1. bind af Nationalbankens jubilæumsskrift af samme navn 1968).

Bogen om "Pengevæsen og kredit" viste, at en økonom med historisk indsigt og interesse formåede at bibringe sine fagfæller værdi-

fuldt perspektiv, og kontorchef Hansen, der allerede forinden havde haft timer på Købmandsskolen og Handelshøjskolen, blev derfor fra 1961 undervisningsassistent i økonomisk historie ved Universitetet. Dette forhindrede ham ikke i samtidig at offentliggøre et andet meget omfattende statistisk-historisk arbejde, bogen "Adelsvældens grundlag", der ud fra et dybtgående indsamlingssarbejde om den gamle danske adels talmæssige udvikling afviste ældre teorier om degeneration som hovedfaktor og pegede på økonomiske og politiske forhold i stedet. Bogen, der mødtes med nogen kritik fra faghistorikerens side, blev antaget som disputats og gjorde i 1965 sin forfatter til dr. polit. Da den økonomiske faggruppe ved Københavns universitet i høj grad følte behovet for at rekruttere en voksen økonom fra det praktiske liv, blev Svend Aage Hansen i 1966 udnævnt til Professor, først med ansvar også for samfundsbeskrivelse, fra 1973 alene med økonomisk historie som felt.

Svend Aage Hansen ydede som lærer for polit-studerende en betydelig indsats med sit kontante og jordnære pædagogiske talent, sin ubestikkelighed og sit barske, men fremkommelige jyske lune. Vigtigt var det også, at han som hjælper samlede yngre økonomer med sans for økonomisk historie og politik og i mange tilfælde satte dem igang med studier af økonomisk-historisk tilsnit. Og foruden de mange tyngende administrationsbyrder, der automatisk tilfalder en voksen og rimeligt praktisk anlagt universitetslærer, havde han kræfter til at knytte forbindelsen over fakultetsgrænsen til historikerne. Sammen med historikernes Kristof Glammann og dennes yngre fagfæller medvirkede Hansen særdeles aktivt til oprettelsen af et nyt Institut for Økonomisk Historie (1967). Her var han i en årrække inspirator og igangsætter for yngre forskere, indtil lukningen af fakultetsgrænsen i 1970'erne gjorde forbindelsen meget svag.

Svend Aage Hansen deltog også i anden virksomhed, som rakte ud over Økonomisk Institut til historikere og andre samfundsforskere. Han var medlem af bestyrelsen for selskabet for Historie og Samfundsøkonomi, der udgiver "Økonomi og Politik", og han virkede som medlem af det samfundsvidenskabelige forskningsråd i samme ånd. Og skønt han i 1984 af personlige årsager gik af som professor, har han bevaret forbindelsen på flere måder, bl. a. som formand for grænseforskningsinstituttet i Aabenraa og for Socialforskningsinstituttet. Historikerne har også i høj grad taget ham til sig, indvalgt ham i selskabet for Fædrelandets Historie, for Kildeskriftselskabet og for Videnskabernes Selskab.

Set udfra "Frue Plads" har Svend Aage Hansens indsats først og fremmest bestået i disse mange hverv som forvalter og vejleder i faglige anliggender samt hans egen videnskabelige produktion. Efter hovedværket "Økonomisk vækst" kom bl. a. to bind af Dansk Socialhistorie, hvor han sammen med senere lektor Ingrid Henriksen trak linjer i vort samfunds udvikling op fra 1914 og helt op til 1983. Men hans virksomhed rakte ud over universitetet. Vigtigst var vel hvervet som formand for Sparinvest helt tilbage fra 1969, som bragte andre hverv med sig.

Flere grupper af forhenværende medarbejdere og tidligere undergivne er gået sammen om at fejre Svend Aage Hansens 70 års fødselsdag. Listen over forfattere af artikler samt de institutioner, der har bidraget økonomisk til at dække dette skrift findes andetsteds i denne publikation. Det bør imidlertid fremhæves her, at der er ydet en indsats i det stille af medarbejdere ved de to Universitetsinstitutter, som Svend Aage Hansen i sin tid var knyttet til - Økonomisk institut og Institut for økonomisk historie. Lektor Niels Kærgaard har været den drivende kraft ved indsamlingen af både artikler og penge.

Også Selskabet for Historie og Samfunds-
økonomi, der står bag udgivelsen af Økono-
mi og Politik, takker herved Svend Aage
Hansen for hans virke iblandt os.

Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi

Niels Thomsen
Formand

Til udgivelsen af dette skrift er modtaget
økonomisk støtte fra:

Danmarks Nationalbank
Sparinvest
Sparekassen SDS
Bikuben
Hafnia Erhvervsbank
Låne og Sparekassen for Offentligt ansatte
Danmarks Sparekasseforening